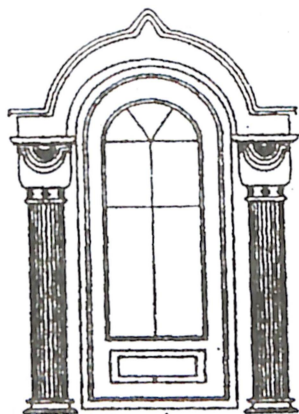

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

ВИПУСК 5
Мистецтвознавство

Збірка наукових праць

Харків ХДАК 1999

*В. І. Курисько
В. М. Откидач*

З ІСТОРІЇ ФАКУЛЬТЕТУ НАРОДНОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Щоб передбачити майбутнє, необхідно знати минуле. Саме минуле дає нам підстави вважати, що робота викладачів за сорок років існування факультету була спрямована на виховання справжніх фахівців, які своєю практичною діяльністю підтвердили правильність генерального шляху факультету по підготовці фахівців.

З 1956 р. факультет уперше в Україні почав готувати керівників художніх колективів у різних жанрах виконавського мистецтва (оркестрових, хорових, театральних тощо). Накопичений за 40 років досвід підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, держзамовлення та попит на фахівців-керівників самодіяльних художніх колективів (дитячих, юнацьких, дорослих) зумовили виділення у 1991 р. зазначеної спеціальності зі спеціальності “Культурно-освітня робота і організація художньої творчості”, в межах якої готували керівників народних театральних колективів, режисерів театралізованих, фольклорно-етнографічних свят та обрядів, керівників аматорських оркестрових колективів (народні, духові та естрадні інструменти), керівників народних та академічних хорів, керівників ансамблів народного танцю.

З 1959 р. факультет готує високоосвічених та висококваліфікованих фахівців художньої творчості. Тисячі керівників творчих колективів, музикантів, співаків пішли в “народ” аби свої знання, набуті в стінах Харківської державної академії культури, застосувати в клубах, оркестрах, хорах, ансамблях. Їх діяльність відповідала вимогам свого часу і забезпечувала систему народної художньої творчості відповідними кадрами.

У вузі на той час працював клуб вихідного дня, в якому після науково-популярних лекцій виступали самодіяльні колективи нашого факультету. Всебічною була діяльність університету музичної культури, в роботі якого безпосередню участь брали викладачі та студенти факультету.

Значна робота по наближенню практичних знань до умов майбутньої професійної діяльності студентів постійно велася на художніх кафедрах факультету. При кафедрі хорового диригування організували навчальні хори, при кафедрах народних і духових інструментів – навчальні оркестри. Факультет КОР готував клубних працівників вищої кваліфікації для роботи методистами, інструкторами, художніми керівниками будинків та палаців культури, будинків народної творчості, інспекторами районних та міських

відділів культури, керівниками колективів художньої самодіяльності, викладачами культурно-освітніх училищ.

Постійно піклуючись про зв'язок теорії і практики, вуз своєю науковою діяльністю сприяв підвищенню рівня діяльності культурно-просвітніх установ. Стимулом до активного розвитку наукових досліджень були щорічні наукові конференції викладачів. Саме в межах цих конференцій важливе місце в роботі спеціальних кафедр факультету посіла творчовиконавська діяльність, де щорічно з творчими звітами викладачі виступали у складі педагогічних ансамблів.

Факультет першим у колишньому СРСР відмовився від підготовки заідеологізованих організаторів-методистів культурно-освітньої роботи і зосередив увагу на розробці концептуально нових навчальних п'ятирічних планів.

У зв'язку з уведенням на факультеті нових спеціалізацій і спеціальностей у 1997 р. факультет реорганізовано, і нині підготовка фахівців здійснюється зусиллями двох новостворених факультетів: народного музичного мистецтва та режисерсько-хореографічного.

Факультет очолювали особи, які закладали підвалини культурологічної освіти, своїм особистим внеском сприяли розвитку народного музичного мистецтва. Серед них: Костянтин Лойко, Євген Бортник, В'ячеслав Палкін, Борис Іщенко, Ернст Лортикян, Петро Курячий, Володимир Фрадкін, Віталій Курисько.

Факультет культурно-освітньої роботи з 1959 р. розпочав підготовку клубних працівників вищої кваліфікації за спеціальностями: режисер самодіяльного театрального колективу, керівник самодіяльного хору, керівник оркестру народних інструментів. Пізніше до цих спеціальностей додалися нові: керівник оркестру духових інструментів, режисер масових клубних видовищ, організатор-методист культурно-освітньої роботи. Підготовка спеціалістів велась на стаціонарному, а, починаючи з 1961 року, і заочному відділеннях. Нині в Україні переважна більшість спеціалістів культурно-освітньої справи з вищою освітою – випускники нашого факультету.

Новий профіль факультету вніс суттєві зміни в зміст та організацію навчально-методичної роботи. На факультеті створено нові кафедри: театральної підготовки, хорового диригування, народних інструментів, духових інструментів, теорії музики та фортепіано.

В 1979 р. підготовка на факультеті здійснювалася за такими спеціалізаціями: організатор-методист клубної роботи, керівник самодіяльного театрального колективу, керівник самодіяльного академічного хору, керівник самодіяльного оркестру народних інструментів, керівник самодіяльного духового та естрадного оркестрів. На факультеті функціонували такі кафедри: теорії та історії культурно-освітньої роботи,

клубознавства, режисури, теорії та історії музики, оркестрового диригування, фортепіано, хорового диригування, народних інструментів, духових інструментів.

Уже в 70-80-х рр. намітилися нові тенденції у роботі факультету, що стали підставою до відокремлення художніх спеціалізацій від факультету культурно-освітньої роботи. На факультетах КОР у колишньому Радянському Союзі художні спеціалізації були неначе “вторинними” по відношенню до організаційних і методичних функцій фахівців. Реформа освіти в Україні не стала несподіваною, вона була підготовлена самим життям. Поділ факультету культурно-освітньої роботи в 1993 р. на два – культурології і народної художньої творчості – дав можливість кардинально, по-новому вирішувати питання підготовки випускників. Новий профіль факультету вніс суттєві зміни в зміст та організацію навчально-методичної роботи. На факультеті створено нові кафедри: мовної майстерності, хореографії, хорознавства та хорового диригування, українського народного співу та музичного фольклору, духових та естрадних оркестрів, теорії музики і фортепіано.

З вересня 1997 р. факультет має нову назву – народного музичного мистецтва, до складу якого увійшли п'ять кафедр: хорознавства і хорового диригування (завідувач доцент Василь Ірха), українського народного співу та музичного фольклору (завідувач доцент Олександр Дроботай), народних інструментів (завідувач професор Євген Бортник), духових та естрадних оркестрів (завідувач професор Олександр Литвінов), теорії музики і фортепіано (завідувач доцент Олександр Склярів).

В умовах демократичних перетворень і реформування освіти факультет народного музичного мистецтва взяв курс на загальну гуманізацію та посилення психолого-педагогічних і культурологічних аспектів в освіті. Нині зміст і структура навчального процесу, навчальні плани, номенклатура спеціалізацій і спеціальностей на факультеті відповідають завданням розбудови національної культури. Факультет забезпечує підготовку фахівців за трьома спеціальностями: “Народна художня творчість”, “Музичне мистецтво”, “Музичне виховання”.

Факультет народного музичного мистецтва готує фахівців на рівні міжнародних освітніх стандартів. Це – спеціаліст не для визначеної посади, а для сфери діяльності в демократичному суспільстві. Випускник факультету НММ набуває культурологічну освіту поряд з поглибленими навичками та вміннями зі спеціальності.

Ідея багатоступеневої освіти закладена в концепцію навчального процесу. В практику роботи факультету впроваджено блочно-модульну систему побудови навчального процесу, рейтинговий контроль знань та умінь студентів. У межах нового модульного блоку “Професійно-орієнтовані дисципліни” кафедри мають можливість впроваджувати нові курси, які

орієнтують майбутнього фахівця на вивчення новітніх культурологічних та музикознавчих дисциплін. Так, на кафедрі хорознавства введені нові курси: “Інтонаційно-стильовий аналіз хорових партитур”, “Сучасне хорове мистецтво”, “Теорія хорового виконавства”, “Історія вокального мистецтва”, “Організація та методика творчої діяльності”; на кафедрі народного співу – “Слобожанський фольклор”; на кафедрі народних інструментів – “Історія виконавства на народних інструментах”; на кафедрі духових та естрадних оркестрів – “Історія джазових стилів”, “Історія музичної естради”, “Комп’ютерне аранжування”.

Крім того, в нових навчальних планах передбачено значне поглиблення загальногуманітарної, культурологічної та мистецтвознавчої підготовки майбутніх фахівців. Термін навчання за спеціальностями на факультеті розрахований на п’ять років. Перші три роки вивчаються загальногуманітарні та загальнотеоретичні дисципліни, які необхідні для забезпечення високого інтелектуального рівня спеціаліста, його духовності, глибини та широти світогляду, загальнокультурного розвитку. На другому етапі (3-5 курси) ведеться подальше розширення і поглиблення професійних знань студентів.

Набір на спеціальності здійснюється за державним замовленням і на контрактних умовах. Основний контингент абітурієнтів складається з осіб, які мають середню спеціальну освіту і закінчили музичні училища та училища культури.

Нині факультет народного музичного мистецтва є провідним підрозділом системи підготовки фахівців у галузі народної художньої творчості у вищих навчальних закладах культури та мистецтв. Деканат, кафедри, викладачі та концертмейстери ведуть постійну профорієнтаційну роботу: реклама в засобах масових комунікацій, концертно-творча діяльність, постійні зв’язки з навчальними закладами середньої ланки, профорієнтаційна робота на заочному відділенні, участь викладачів у складі державних комісій в училищах культури.

Факультет готує фахівців, які спроможні працювати в сфері музично-виховної діяльності, в закладах освіти та культури, на керівних посадах, на викладацькій ниві. На факультеті створені умови для безперервної освіти: училище, вуз, аспірантура, докторантура.

Кожна кафедра здійснює навчальний процес відповідно до своєї специфіки: кафедра українського народного співу – на регіональному означеному матеріалі Слобожанщини, на автентичному фольклорному матеріалі Слобожанщини, зібраному студентами та викладачами під час фольклорних експедицій.

Кафедра духових та естрадних оркестрів має унікальний творчий колектив – студентський естрадно-симфонічний оркестр, на базі якого проходить навчання та величезна концертно-творча діяльність.

Більша частина програм, за якими читаються лекції на кафедрах, є авторськими і не мають аналогів в Україні. Так, наприклад, програма курсу “Хорова література” (автор професор Інна Гулеско) відрізняється концептуальною новизною за змістом і формою. Програма має новий розділ “Методика аналізу хорових творів різних жанрів та стилів”, де уперше був уведений новий метод комплексного інтонаційно-стильового аналізу творів, фактури.

Випускник факультету народного музичного мистецтва може працювати:

- педагогом-організатором музичного виховання;
- викладачем фахових дисциплін у вищих та середніх навчальних закладах освіти і культури;
- керівником різних за складом та віком хорових, народно-інструментальних, духових та естрадних колективів;
- науковим методистом обласних центрів народної творчості, методистом у державних, суспільних та приватних структурах художньо-культурологічного та просвітницького профілів, культурних центрах, центрах дозвілля молоді та юнацтва, художніх студіях, спілках та товариствах;
- у структурах підтримки розвитку соціально-культурної сфери різних рівнів.

Факультет народного музичного мистецтва має високопрофесіональний колектив викладачів, які з гідністю здійснюють концептуальні підходи до науково-дослідної роботи, вирішують сучасні завдання в умовах реформи освіти. В єдності їх фундаментальних, пошукових і прикладних досліджень, в органічному зв'язку з творчо-виконавською роботою на факультеті створена плідна творча атмосфера, яка сприяє сучасним завданням випуску спеціалістів майбутнього тисячоліття. Науковий ценз факультету наближається до 70%. На кафедрах працюють 7 професорів, 10 доцентів, 1 доктор наук, 9 кандидатів наук, 6 викладачів з почесними званнями.

Творча робота є одним із головних напрямів діяльності факультету. Кожна випускаюча кафедра щорічно звітує перед громадськістю міста. Крім того, відбуваються постійні концерти в академії, на концертних майданчиках міста та області. В концертних заходах беруть участь як великі творчі колективи (хори та оркестри), так і малі форми – ансамблі, солісти.

За останні п'ять років значно інтенсифікувалася творчо-виконавська діяльність викладачів і студентів. Нині на факультеті функціонують такі творчі колективи:

- академічний хор – художній керівник заслужений працівник культури України, доцент Василь Ірха (хормейстер Євген Гундер);

- український народний хор – художній керівник викладач Іван Мартиненко (хормейстер Петро Сміюха);
- оркестр народних інструментів – художній керівник, заслужений працівник культури України професор Євген Бортник (диригенти доцент Віктор Цицирев, викладач Олександр Гончаров);
- естрадно-симфонічний оркестр – художній керівник народний артист України професор Олександр Литвинов (диригенти старші викладачі Олександр Мокрушин та Євген Ларін);
- ансамбль-гурт “Хоткевичі” – художній керівник викладач Андрій Моргун;
- фольклорний гурт “Гільце” – художній керівник старший викладач Віра Осадча;
- джаз-ансамбль “Кредо” – художній керівник старший викладач Віталій Чепеленко;
- ансамбль скрипалів – художній керівник викладач Ірина Рябченко;
- фольклорний вокальний ансамбль “Горлиця” – художній керівник старший викладач Алла Гуріна;
- фольклорний вокальний ансамбль “Купавонька” – художній керівник старший викладач Алла Кулик та багато інших.

Щорічно в жовтні-листопаді факультет НММ бере участь в огляді наукової, художньої, творчо-виконавської діяльності за програмами “Слобожанська осінь” та “Харків мистецький”. У програмі заходів – наукові конференції та семінари, творчі звіти художніх колективів кафедр, відділень, зустрічі з видатними науковцями, митцями, працівниками культурно-творчої діяльності.

Випробуванням на творчу зрілість були концерти-звіти на сцені ушлявленої національної філармонії у м. Києві в березні та червні 1998 р. Творчі колективи факультету достойно захищали честь нашого навчального закладу, маючи позитивні відгуки в засобах масової інформації.

Не можна не згадати і наших випускників, наших вихованців, які достойно репрезентують науковий та творчий потенціал факультету. Серед численних колишніх студентів є народні та заслужені артисти України (А.Мамченко, Т. Томчук, В. Плискунов, Є. Анісімов), заслужений артист Росії М. Пензяков, понад 30 заслужених працівників культури – В. Ірха, А.Мартинюк, М. Митровка, В. Андрійчук, М. Обліщук, Л. Гурак, Н. Шаюк, Є. Станішевська, А. Затурян, І. Бідак, В. Біленька, Л. Корольова, В.Мельницький та ін. Немало серед випускників і заслужених діячів мистецтв (Ю. Алжнев), у тому числі і зарубіжних країн - Доржсуренгін Пуревсурен (Монголія).

Серед лауреатів Всесоюзних та Міжнародних конкурсів і фестивалів можна згадати В. Грушка, В. Тетеріна, А. Лученкова, Г. Біленького,

П.Кравчука, О. Пустовіта, П. Васюру та багатьох інших. Почесними грамотами Президії Верховної Ради України нагороджені А. Рудик та А. Биков, М. Ходу нагороджено Орденом Дружби народів.

На керівних посадах системи культури України можна зустріти випускників кафедр факультету: В. Шейко – ректор ХДАК, професор, академік; В. Рожок, доктор мистецтвознавства, професор, заступник міністра культури України; М. Лінник – директор Держвидавництва “Музична Україна”; В.П. Подкопаєв – генеральний директор українського центру культурних досліджень; Ю. Третьяченко – начальник Харківського обласного управління кінофікації; В. Хільченко – заступник начальника Харківського обласного управління культури і мистецтв; В. Ткаченко – директор Донецького училища культури; В. Грицаненко – директор Мелітопольського училища культури; В. Клемпарський – директор Сімферопольського училища культури; С. Литвін – заступник директора Харківського училища культури; В. Цицирев – заступник декана режисерсько-хореографічного факультету ХДАК; Ю. Нагорний – завідувач кафедри педагогіки ХДАК; В. Откидач – заступник декана факультету НММ; А. Гладких – доцент кафедри духових та естрадних оркестрів і багато інших.

Нині факультет народного музичного мистецтва розвивається і має широкоглядні перспективи. Концепція розвитку факультету частково закладена в нових навчальних планах, де передбачається інший перелік дисциплін порівняно з попередніми планами щодо їх гуманізації та професіоналізації. Крім того, в навчальних планах зроблено нові акценти на подальше розширення культурологічних аспектів.